

GÖKTÜRKLER KONULU KAYNAKÇALAR

Bülent Ağaoğlu

İstanbul, 10.2016

Göktürk Devleti Bibliyografyası (Kaynakları- Kitapları) 5 Şubat 2011.

<http://tarihvedunya.blogspot.com.tr/2011/02/gok-turk-devleti-bibliyografyas.html>

Kök Türk Harfli Metinler Ve Kök Türklerle İlgili Türkiye’de Yayımlanmış Çalışmalar Bibliyografyası (Deneme).

http://www.academia.edu/2124924/K%C3%96K_T%C3%9CRK_HARFL%C4%B0_MET%C4%BONLER_VE_K%C3%96K_T%C3%9CRKLERLE_%C4%BOLG%C4%BOL%C4%B0_T%C3%9CRK%C4%B0YE_DE_YAYIMLANMI%C5%9E_%C3%87ALI%C5%9EMALAR_B%C4%B0BL%C4%B0YOGRAFYASI_DENEME

Osman Fikri SERTKAYA: Göktürk (Runik) Harfli Yazıtların Envanter, Alfabe ve Bibliyografya Problemleri Üzerine.

http://www.infolla.com/dosyalar/articleextension/635658299007971216_Dil_Arastirmalari_sayi02_Sertkaya_7_34.pdf

353. SAYFA: “Roman aynı zamanda bilimsel bir nitelik de taşımaktadır. Yazar eserin sonuna bir kaynakça koymuştur. Üç sayfalık bu kaynakçada sahanın pek çok etkili ve önemli isimleri bulunmaktadır:

Muharrem Ergin, Eberhard, Jean Paul Roux, Rene Grousset, Lev Nikolayeviç Gumilev, Bang, Denis Sinor, Halife Altay, Akmataliyev, Abdülkadir İnan, Faruk Sümer, Bahaeddin Ögel gibi...”

<http://www.turkiyat.hacettepe.edu.tr/kitap/OrhonBildirilerKitabiCilt1.pdf>

Tooru, Hayaşi - Umemura Hiroşi, Japonya’da Göktürkler ve Uygurlarla İlgili Olarak Japonca Yayımlanan Araştırmaların Bibliyografyası, [1989] 1985, s. 211-254. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_sureli&view=sureli&kategori=makale&kelime1=352

Göktürklerin (Runik) Anıt Ve Yazıtları (Envanter, Alfabe Ve Bibliyografya Problemleri).

<http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/02/G%C3%96KT%C3%9CRKLER%C4%B0N-RUN%C4%B0K-ANIT-VE-YAZITLARI-KOK-TURK-MONUMENTS-AND-INSCRIPTIONS-%D0%9F%D0%98%D0%A1%D0%AC%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AB%D0%95-%D0%9F%D0%90%D0%9C%D0%AF%D0%A2%D0%9D%D0%98%D0%9A%D0%98-%D0%93%D0%81%D0%9A%D0%A2%D0%AE%D0%A0%D0%9A%D0%9E%D0%92.pdf>

<http://www.gokturkce.net/yazi/orhun-yazitlari-uzerinde-yapilan-calismalar/>

349-355SS. <http://www.turkiyat.hacettepe.edu.tr/kitap/OrhonBildirilerKitabiCilt1.pdf>

“GÖKTÜRKLERLE İLGİLİ ROMANLAR

Bilge ERCİLASUN

Edebiyat, sanatın en karmaşık dalıdır. Bir taraftan güzel sanatlar içinde yer alır, diğer

taraftan hayatla sıkı sıkıya bağlıdır. Gerçek hayattaki bütün değişme ve gelişmeler, yaşanan

bütün çalkantılar, edebiyatı yakından alakadar eder. Sosyal, kültürel, siyasî, ekonomik bütün olaylar, çeşitli boyutlarda edebî eserlere akseder, eserlerle ifadesini bulur.

Edebiyatın önemli bir kaynağı da tarihtir. Avrupa'da Romantizmin ortaya çıkmasıyla tarih, özellikle millî tarih, edebiyatçıların dikkatlerini yönelttikleri bir saha olmuştur. Böylece tarihî roman türü ortaya çıkmış ve 19. yüzyılda oldukça popüler bir görünüm kazanmıştır. Fransa'da Alexandre Dumas, İngiltere'de Sir Walter Scott gibi romancılar, yazdıkları tarihî romanlarla büyük bir şöhret kazanmışlar, yeni nesillere kendi tarihlerini tanıtmayı ve sevdirmeyi başarmışlardır. Böylece tarihî roman türü, Avrupa'da, etkisi zaman zaman azalmakla beraber, günümüze kadar gelmiştir.

Türk edebiyatında tarihî roman Namık Kemal'le birlikte görülür. Yazarlar, Türk tarihinin herhangi bir devresini ele alarak ayrıntılı bir şekilde işlemişlerdir.

Konumuzla ilgili sekiz roman tespit ettim. Bu sekiz eserin yedisi, tarihî romandır. Bunlar basılış tarihlerine göre şöyle sıralanabilir:

Abdullah Ziya Kozanoğlu Gültekin (1928)

Kolsuz Kahraman (1930)

Nihal Atsız Bozkurtların Ölümü (1946)

Bozkurtlar Diriliyor (1949)

Dr. Murat Kınıkoğlu Bozkırın Efendisi (2008)

Âdil Demir Altay Kaplanı (2009)

İstemi Kağan'ın Elçisi (2009)

Üzerinde durulması gereken bir başka roman da Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun Gönül Hanım adlı eseridir. Bu roman 1 Şubat 1336/1920-13 Nisan 1336/1920 tarihleri arasında Tasvir-i Efkâr gazetesinde 33 bölüm hâlinde tefrika edilmiştir. Ahmet Hikmet bu eseri 3 Mart 1336/1920 tarihinde tamamlamıştır. Eser Ahmet Hikmet'in sağlığında basılmamıştır. Dr. Fethi Tevetoğlu tarafından hazırlanan ve 1951 yılında basılan Büyük Türkçü Müftüoğlu Ahmet Hikmet adlı biyografik eserde özetlenmiştir. Eserin ilk baskısı, 1971 yılında yine Fethi Tevetoğlu tarafından hazırlanarak, Millî Eğitim Bakanlığı 1000 Temel Eser serisinde yayınlanmıştır.

Bu romanda 1917 Eylülünden başlayarak Orhun vadisine doğru yapılan kurmaca bir gezi anlatılır. Ahmet Hikmet bu romana o yıllarda Türkoloji alanında yeni bulunan Orhun Abideleri

ile ilgili bütün bilgileri koymuştur.

Romanda Orhun Abidelerinin Ahmet Hikmet tarafından yapılan günümüz Türkçesine ilk çevirisi görülmektedir. 1

“Üstte mavi gök, altta yağız yer kılındıkta, ikisi arasında Âdemoğlu kılınmış. Onların üzerine atam Bumin Kağan, İstemi Kağan oturmuş.” (Ahmet Hikmet 1971: 91).

1 Bu konu, tarafımdan ele alınmış ve 1985 yılında İstanbul Üniversitesinde yapılan Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresinde etraflıca incelenmiştir. Bunun için bakınız: Bilge Ercilasun, “Ahmet Hikmet Müftüoğlu’nun Orhun Abideleriyle İlgili Romanı: Gönül Hanım”, Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi, İstanbul 1985.

350 3. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu

“Türk’ün kara halkı düşünmüş! Devletli bir kavim idik. Devletimiz şimdi nerede? Kime devlet kazandıralım. Kağanı olan bir millettik. Kağanımız bugün nerede? Hangi kağan için çalışalım?” (Ahmet Hikmet 1971: 92).

Gültekin ile Kolsuz Kahraman adlı romanlar, Atatürk devrinde yazılmışlardır ve Atatürk’ün tarih tezine uygun niteliktedirler. Yazar, devamlı olarak Göktürk devri ile hâlihazır arasında paralellik kurar. Kozanoğlu, yaşanan olaylarda ve kullanılan üslupta kurduğu bu benzerlikler vasıtasıyla, yeni nesilleri bilgilendirmeye ve eğitmeye uğraşır, aynı zamanda hem Türk tarihini öğretmeye, hem de Atatürk’ün yaptığı devrimlerin felsefesini açıklamaya çalışır.2 Bozkurtların Ölümü ile Bozkurtlar Diriliyor adlı romanlar, kısaca Bozkurtlar diye bilinir. Bozkurtların Ölümü’nde 622-630 yılları arasında vuku bulan olaylar anlatılır. Bozkurtlar Diriliyor romanında 679 yılından başlayarak İteriş Kağan’a kadarki olaylara yer verilmiştir.

Bozkurtların Ölümü ve Bozkurtlar Diriliyor, canlı ve gerilimli eserlerdir. Atsız, günümüzle münasebet kurmaz. Olayları, mümkün olduğu kadar devrine uygun bir şekilde vermeye gayret eder. Devrin tarihî atmosferini canlandırmaya, yaşamaya ve yaşatmaya çalışır. 3 Tarihî romanlar üzerinde Prof. Dr. İnci Enginün’ün yönetiminde, Hülya Argunşah tarafından bir doktora tezi yapılmıştır. “Türk Edebiyatında Tarihî Roman (Türk Tarihi ile İlgili)” başlığını taşıyan bu çalışmada Abdullah Ziya Kozanoğlu’nun ve Nihal Atsız’ın romanları

da dâhil olmak üzere Türk edebiyatındaki tarihî romanlar kronolojik bir sıra içinde incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Bunun için bu yazıda bu dört roman üzerinde durulmayacaktır.

Burada kısaca bahsedilecek olan eserler, 2008 ve 2009 yıllarında kaleme alınmış bulunan üç romandır. Bunlardan ilk ikisi kısaca tanıtılacak, üçüncüsü biraz daha ayrıntılı olarak işlenecektir.

Âdil Demir tarafından yazılan Altay Kaplanı 310 sayfadır. Eserin tam adı Altay Kaplanı-Göktürklerin Doğuşu-Altın Kabzalı Kılıç şeklindedir. Olaylar on bir yaşında bir çocuk ağzından anlatılır. Oba beyinin küçük oğlu olan bu çocuğun adı Cebe'dir. Cebe, bey çocuğu olduğundan Çinliler tarafından kaçırlır. Romanda Bumin Kağan ile İstemi Kağan tarafından Göktürk Devletinin kuruluş hikâyesi anlatılır. Eserde Türk destanlarına ve efsanelerine yer verilmiş, eski Türk hayatına ait bazı sahneler (Atalar Obası'nda demir dövme gibi) anlatılmıştır. Serinin ikinci kitabı, İstemi Kağan'ın Elçisi adını taşır. 435 sayfalık olan bu hacimli eserde İstemi Kağan zamanı konu edilmiştir.

Bu romanlar, Aptullah Ziya Kozanoğlu ve Feridun Fazıl Tülbentçi tarzının devamı niteliğindedir. Yani gençlere hitap eden bir roman dizisidir. Maceraya dayalı ve eğitim amaçlı olan bu eserlerden birincisi 2009 yılının Ocak ayında, ikincisi ise aynı yılın son aylarında basılmıştır. Bu da, bunun bir roman serisi olduğunu, kısa zamanda romanların devamının çıkacağını göstermektedir.

Romanların yazarı Âdil Demir 1953 yılında Kocaeli'de doğmuştur. Bakırköy'de ve Aksaray'da oturmuş, Pertevniyal Lisesini bitirmiştir. Hâlen Şişli'de oturmaktadır. Kastaş Yayınevi adına Dünya Klasiklerinden tercüme yapılmaktadır. Âdil Demir, gençliğinde Kozanoğlu'nun romanlarını okuduğunu ve bu romanların onda yarattığı büyük tesirin ömür boyu devam ettiğini, özgeçmişinde belirtmektedir.

2 Gültekin ve Kolsuz Kahraman adlı romanların tahlili için bakınız: Hülya Argunşah 1990 (basılmamış doktora tezi).

3 Bozkurtların Ölümü ve Bozkurtlar Diriliyor adlı eserlerin tahlili için bakınız: Hülya Argunşah 1990 (basılmamış doktora tezi).

Bilge ERCİLASUN 351

Üzerinde duracağım diğer romanın yazarı Dr. Murat Kınıkoğlu, 1955 Malatya doğumludur.

Orta öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Ankara Tıp Fakültesine girmiştir. Kalp ve iç hastalıkları uzmanı olan Kınıkoğlu, hâlen Akşam gazetesinde tıp konusunda köşe yazıları yazmaktadır.

Bozkırın Efendisi adlı roman, Doğan Kitap tarafından 2008'de İstanbul'da basılmıştır. 547 sayfalıktır. Büyükçe boyda, küçük puntolu, yani oldukça hacimli bir eserdir.

Romanda 627 yılından itibaren geçen olaylar anlatılmaktadır. Göktürk Devleti yıkılmıştır.

Yin Dağlarından Gobi Çölüne kadar uzanan bütün Orta Asya, Çin İmparatorunun kontrolüne girmiştir.

Roman 52 bölümden meydana geliyor. Her bölümün başında bir vecize bulunmaktadır. Bu söz, o bölümün ana fikrini belirtir. Birkaç örnek verelim:

“Ağaca dayanma bükülür, suya dayanma dökülür” (Kınıkoğlu 2008: 11),

“Derdi çeken bilir, ağuyu içen bilir” (Kınıkoğlu 2008: 56),

“Düşün mü bir kez arka, ya kuzgun kapar ya karga” (Kınıkoğlu 2008: 162).

Türk boyları bozkırda dağınık bir şekilde yaşamaktadırlar. T'ung-kuan Kalesi derebeyi olan Kara Hiuan'a her sene ağır vergiler vermektedirler. Şehirde olan Türkler ise köle olarak ağır işlerde çalışmaktadırlar. Çin İmparatoru, Kara Hiuan'a elçi gönderir ve ondan bozkırda Rit Nizami'nin uygulanmasını ister ve bir de tapınak yaptırmasını emreder. Bu ise, Kara Hiuan'ın kayıtsız şartsız Çin İmparatoruna bağlanması demektir. Hâlbuki Kara Hiuan bunu istememektedir.

Romanda olaylar bir kehanete dayanır ve bu kehanet etrafında gelişir. Kehanet, bozkırda kıl çadırdaki doğacak bir çocuğun prensesi öldürmesi diye ifade edilir. Bu kehanet zamanla bütün bozkırdaki insanlar arasında yayılır ve Çin, Moğol, Türk herkesi etkiler. Sonunda kehanetin uydurma olduğu ortaya çıkar. Fakat artık olaylar, kehanet doğrultusunda ilerlemiş, kehanetin önemli bir bölümü gerçekleşmiştir.

Romanda kehanet, pek çok yerde leit-motif olarak kullanılmıştır.

Kehanet romanın birçok yerinde bazen aynen, bazen de özetlenerek, tekrarlanır.

“Altayların eteklerinde, güneyde

Kara kıl çadırdaki bir bebek doğacak.

Kara kuş çocuğa işaret koyacak.

Sizin istediğiniz onda

Onun istediği sizde olacak.”

.....

“O kara çadırdan doğan çocuk seni (Prensesi) öldürecek.”

.....

“Bozkırın askerleri

Karıncalar gibi tırmanacaklar surlardan yukarı.

Burçlardan aşağı kanlar akacak.” (Kınıkoğlu 2008: 32, 314, 340).

Yukarıda da belirtildiği gibi, romanda üç farklı yerde bu şiirli ifade aynen tekrarlanmaktadır. Bazen de buradaki fikir tekrarlanır. Bu, romandaki en önemli leit-motiftir.

352 3. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu

Romanda başka leit-motifler de görülmektedir. Bunlardan biri de bozkırdaki Türk obalarının birleşeceği, bir bayrak altında toplanacağı motiftir. Bu durum, önce konuşulur, ağızdan ağıza yayılır, romanın sonunda gerçekleşir.

Roman, iç içe geçmiş pek çok olaydan meydana gelir. Temel olaylar arasında Yada Taşının ele geçirilmeye çalışılması da bulunmaktadır. Yada Taşı, Begrek Handadır. Pek çok insan bu taşı ele geçirmek ister. Bunun için Türk obalarına casuslar, ajanlar yerleştirilir.

Romanda, Türk boylarının birbirlerine düşmeleri, aralarında yaptıkları çekişmeleri, gerilimli ve başarılı bir şekilde, ustaca anlatılmıştır.

Romanın en önemli taraflarından biri, kötülüğün baskın ve hâkim bir unsur olarak ele alınmasıdır. Yazar hem olaylar, hem de karakterler vasıtasıyla, kötülüğü çok iyi işlemiştir. Çin Prensesi Orbay, Cüce Yang-li, Vali Er Samır, Kenjeke Kadın, Salur Alp kötü, hain, zalim tiplerdir ve romanda çok canlı olarak tasvir edilirler. Bunlar gittikleri her yere kötülük taşırlar. Bu yüzden romanda ihanet, kıskançlık, yalancılık, hainlik somut bir şekilde karşımıza çıkar.

Romanda kötülüğün bir sembolü de Kurday Kuş'tur. Derebeyi Kara Hiuan'a ait olan Kurday Kuş, romanda çok canlı tasvir edilmiştir. Kurday Kuş'un sebep olduğu feci olaylar, romanda oldukça çarpıcı bir şekilde anlatılır. Romanda Kurday Kuş'un her şeyi bilmesi, her bilinmezi çözmesi ve anlaşılabilir hâle getirmesi, sevmediği, düşman olduğu insanlara saldırarak

gözlerini çıkartması gibi dehşet verici birçok olay vardır. Bu sahneler, okuyucuyu etkileyici bir şekilde anlatılmıştır.

Romanda kötülüğün bütün şekilleri görülmektedir. Oyunlar, pusu kurmalar, hileler çok canlı ve ayrıntılı olarak anlatılır. Menfaat hesapları, makam ihtirasları, korkaklıklar, riyakârlıklar, misyoner çalışmaları, her devirde, her yerde uygulanan ve geçerliliğini koruyan küçük ve gündelik hesaplar, küçük menfaatler uğruna toplumun değerlerini satma, ideallerden vazgeçme gibi, bugün bile rastlanan ayak oyunlarını yazar romana çok iyi yerleştirmiştir. Bu yüzden olay, tarihte geçmesine rağmen evrensel ve güncel bir nitelik taşır.

Romanda, üzerinde durulan bir konu da, büyücülüktür. Kurday Kuş, Kenjeke Kadın, Prenses Orbay düşmanlarına büyü yaparlar ve Şamanlar, bu büyüleri çözmekte çoğu zaman etkisiz kalırlar.

Romanda kötülüğe karşı duranlar ve bu konuda etkili olanlar Şamanlardır. Şamanlar, romanın önemli tipleridir. Şaman Argıl, Şaman Dalluci, Destancı Çu-Şu gibi karakterler, etkili ve yönlendiricidirler. Olayları yönlendirmekte ustadırlar.

Romanın çok kalabalık bir şahıs kadrosu bulunmaktadır. Bu, tarihî romanların birçoğunda görülen bir özelliktir. Yine de olaylar, belli şahıslar etrafında gelişmektedir.

Bahsedilmesi gereken bir diğer konu, romanın başında görülen ve Çin İmparatoru tarafından bozkırda benimsenmesi emredilen Rit Nizamı'dır. Rit Nizamı'na göre, Çinli misyonerler bozkırda yavaş yavaş Çin kültürünü ve inançlarını yayacaklardır. Bu düzen bozkırdaki beylerin, yani idarecilerin çok hoşuna gider ve benimsenir. İdarecilerin tavırları romanda şöyle anlatılıyor:

“Bozkırın acımasız şartlarında ayakta kalmakta zorlanan küçük Asya beylikleri için Rit Nizamı kurtarıcı olmuştur. Hemen hepsi misyonerlerin yanlarında getirdikleri hediyelerin cazibesine kapılmıştı. Özellikle beyler yeni düzeni çok sevmişti. Rahipler, beylerin ve zengin sürü sahiplerinin gücüne ve yetkilerine karışmadıkları gibi, onların toplum içindeki yerlerini daha da sağlama alacak konuşmalar yapıyorlardı.” (Kinikoğlu 2008: 356).

Fakat Rit Nizamı'nın getirdiği şartlar arasında, yaşamakta oldukları millî kültürün yavaş yavaş değişmesi ve ekonomik güçlerinin yavaş yavaş Çinlilerin eline geçmesi de vardır. Bunu idareciler fark etmezler veya mühimsemezler. Bunun sonucu, bozkırdaki düzenin zaman içinde

Bilge ERCİLASUN 353

Çinliler lehine değişmesi, yani Türklerin sahip oldukları maddî ve manevî değerlerin veya vasıtaların Çinlilerin eline geçmesi gerçeği bulunmaktadır.

“Rit Nizamı’nı kabul eden beyler yeni düzenin kendilerine sunduğu avantajlara o kadar alıştılar ki, yaşam tarzlarının gittikçe değiştiğini ve ürettikleri her şeyin küçük bir bedel karşılığı Çin’e gittiğini fark etmediler. Değiş tokuş ve ticaret şartları her geçen gün biraz daha Çinlilerin lehine değişmeye başladı.” (Kınıkoğlu 2008: 357).

Çinli rahiplerin asıl istediği şey, Türklerin inançlarının değişmesidir.

Bu da romanda şöyle belirtilir:

“Rahiplerin önemli bir misyonu da bozkır insanının inançlarını değiştirmektir. Halka GökTengri’nin esasında Hükümdar Kao-Tsung’dan başka biri olmadığı düşüncesini aşılama çalışan misyonerler değişik boylardan toplanan fakir çocukları yakın şehirlerde açılan tapınaklarda eğitiyor, her türlü ihtiyaçları karşılanan gençler birkaç yıl içinde tanrı imparator ve Rit Nizamı’na inanan sadık ve saygılı askerler haline geliyorlardı. Hepsinden kötüsü; daha önce törenin yasakladığı afyon ve uyuşturucunun serbestçe kullanılır olmasıydı.” (Kınıkoğlu 2008: 357).

Romanda Rit Nizamı’nın yetiştirdiği yeni nesil karşısına, Şamanların yetiştirdiği ve eğittiği çocuklar ve gençler konulmuştur. Romanın sonunda bozkırdaki Türkler birleşerek Çin düzenini yıkarlar. Roman bu çatışma üzerine kurulmuştur.

Romanda üzerinde durulan bir konu da eğitimidir. Yazar romanın pek çok yerinde eğitim meselesi üzerinde durur. Gelecek nesil kavramının önemini vurgular. Olayları ve bilgiyi geleceğe taşıyan en önemli karakter, destancı Çu-Şu’dur. Destancı Çu-Şu çocuklara alfabeyi öğretilir, onların okuyup yazmalarını sağlar. Ayrıca onlara kimlik ve ümit aşıl原因 bir takım destanı ve millî bilgiler de verir. En önemlisi de, kehanetin Çu-Şu tarafından çocuklara anlatılmasıdır. Destancı Çu-Şu, kehaneti bir efsane gibi çocuklara anlatırken onlara Türklerin geçmişi hakkında da bilgiler verir, onların millî şuur kazanmalarını ve geçmişle geleceği bir bütün hâlinde düşünmelerini sağlar.

Roman aynı zamanda bilimsel bir nitelik de taşımaktadır. Yazar eserin sonuna bir kaynakça koymuştur. Üç sayfalık bu kaynakçada sahanın pek çok etkili ve önemli isimleri bulunmaktadır:

Muharrem Ergin, Eberhard, Jean Paul Roux, Rene Grousset, Lev Nikolayeviç Gumilev, Bang, Denis Sinor, Halife Altay, Akmataliyev, Abdülkadir İnan, Faruk Sümer, Bahaeddin Ögel gibi... Romanda bağımsızlık teması işlenmiştir. Bunun için yazar birlik olma ve güçlü olma gibi iki temel olgu üzerinde durmuştur. Türklerin bağımsız olmaları lâzımdır. Bunun için birlik olmalıdırlar ve kuvvetli olmalıdırlar. Ancak bu takdirde bağımsızlıklarını kazanabilecekleri, romanda tekrar tekrar belirtilir.

Romanın sonunda bu birliğin sağlandığı görülür. Bir araya gelen Türkler, bir ordu kurmuşlardır. Bu ordunun, “İl Kağan’dan bu yana bozkırın gördüğü en büyük Türk ordusu olduğu” ifade edilir ve “Sarınehir’i” geçerek “Yin-ch’uan şehri surlarına doğru” yaklaştığı belirtilir (Kınıkoğlu 2008: 498).

Artık bozkırdaki Türkler bir araya gelmiştir. Bu durum romanda şöyle belirtiliyor:

“Kehanet gerçekleşmiş, bozkırdaki tüm uluslar aynı bayrağın altında bir araya gelmişti.

Töles boyları büyük orduya onar bin süvari ile katılmışlardı. Bugut, Ezgil, Ediz boyları beşer bin askerin yanında aevli oklar da getirmişlerdi. Hun-yü marangozları büyük mancınıklar yapmış, Kırgızlar surlara tırmanmak için uzun merdivenler hazırlamışlardı.” (Kınıkoğlu 2008: 499).

Romanda üzerinde durulması gereken bir başka konu, olay örgüsünün Ergenekon Destanı ile benzeşmesidir. Yazar romandaki olaylarla Ergenekon Destanı arasında sık sık benzerlik ve 354 3. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu

parallellik kurar ve Ergenekon destanını hatırlatır. Romandaki bozkırda yaşayan bütün Türk boylarının birleşerek bir liderin önderliğinde Çin ordusuna karşı yürümesi ve bağımsızlığını kazanması olayı, Ergenekon destanındaki Türklerin çoğalmas ve bir Bozkurdun önderliğinde birleşerek ve kapalı bir alandan çıkarak dünyaya yayılmasına benzetilerek anlatılmaktadır.

Romanda vurgulanan bir başka konu, Aşina boyunun üstünlüğü ve savaşçılığı meselesidir.

Göktürkler yenilince Aşina boyunun ordusu dağıtılmış, onların ordu kurmalarına ve askerlik yapmalarına izin verilmemiştir. Romanın sonundaki kurtuluş da, yine Aşina boyunun toparlanması ve savaşması sayesinde gerçekleşir. Bu fikir romanda destancı Çu-Şu tarafından şöyle ifade ediliyor:

“Aşina boyu han boyudur, liderler buradan çıkar” (Kınıkoğlu 2008: 71).

Romanda iyi ve ayrıntılı olarak işlenen bir tema da, gaflettir. Özellikle yönetici durumda

olan beylerin aldırmazlığı, umursamazlığı ve bilgisizliği, bütün yönleriyle ortaya konulmuş ve çeşitli olumsuz sonuçlarına da dikkat çekilmiştir. Begrek Alp, Bey Manguri gibi gafil ve her şeyden habersiz beylerin yüzünden Türk boylarının başına gelenler anlatılmıştır.

Romanda işlenen önemli temalardan biri de millî kimliğin kaybedilmesi veya yabancılaşmadır. Bu olgu, Aytmatov'un romanlarında "Mankurtluk" kelimesiyle ifade edilir. Juan Juanların esirlerin kafatasına ıslak deve derisi geçirmeleri gibi, Teko Alp de Penses Orbay'ın gözlerine bakınca büyülenir ve şuursuz bir şekilde kendisine emredilene yapar. Bu durum romanın bir yerinde somut bir şekilde ifade edilir. Penses, Teko Alp'e şöyle bir emir verir:

"Git ve elini ateşe sok" (Kınıkoğlu 2008: 371)

der. Teko Alp kendisinden isteneni gözünü kırpmadan yapar, yani gider ve elini ateşe sokar.

Ayrıca Pensesin emrinden çıkamaz ve Aytmatov'un eserlerinde sık sık rastlanan Mankurt tipler gibi annesini tanımaz, hattâ onu düşman gibi görür.

Romanda işlenen bir tema da, vatan sevgisi ve vatan hasretidir. Romancı sık sık vatan sevgisi konusuna değinmiş ve vatan kavramının önemine işaret etmiştir. Romanda vatanını ve sevdiklerini bırakmak, terk etmek, büyük ve affedilmez bir kusur, bir günah olarak gösterilmiştir. Romanın baş karakterlerinden biri olan Aybars, bir kadına duyduğu aşk yüzünden vatanını terk etmiş, fakat hayatı boyunca derin bir vatan hasreti çekmiştir. Romanın birkaç yerinde onun yaşadığı duygular tasvir edilmiştir. Aybars'ın ruhu bu yüzden derin bir ıstırap çeker. Bu yüzden Aybars sık sık Altayların karlı zirvelerine bakarak vatanını düşünür. Hayal eder. Çünkü onun vatanı Altayların arkasındadır. Romanda, Aybars'ın ruhunun çektiği acıyı ancak "Altayların karlı zirvelerine bakarak" azaltabildiği ifade edilir (Kınıkoğlu 2008: 48).

Romanda çeşitli Türk inançlarına yer verilmiştir. Bunların bazıları bozkır kültürü ile ilgili inançlardır (Kimiz içmek, avlanmak, kartal beslemek gibi). Bazıları da Türk toplulukları arasında bugün bile yaygın olarak devam eden inançlar ve uygulamalardır: Kimiz içmek, avlanmak, kartal beslemek, uğursuzluğa karşı boynunda muska taşımak gibi...

Romanda olaylar iyi kurulmuş, iyi kurgulanmıştır. Olay örgüsü ustaca düzenlenmiştir.

Olayların gerilimli, zaman zaman nefes kesici, heyecanlı bir boyutta anlatıldığı görülmektedir.

Tasvir ve anlatım güçlü ve sürükleyicidir. Rahat okunan bir romandır. Yazarın akıcı bir üslubu

vardır. Eserde akıcı, kolay anlaşılır bir dil kullanmıştır. Bu eserin, ayrıntılı, gerilimli ve bütün özellikleriyle kuvvetli bir tarihî roman olduğu söylenebilir.

Bilge ERCİLASUN 355

Sonuç

Argunşah, çalışmasının sonunda tarihî romanların baskı sayılarına bakarak birtakım tespit ve değerlendirmeler yapıyor. Atatürk devrinde tarihî romanların çok basıldığını, yani gençler tarafından bu romanların okunduğunu, bu durumun Atatürk'ten sonra da devam ettiğini, fakat 70'li 80'li yıllardan itibaren artık baskı yapılmadığını söyleyerek son yıllarda televizyon, internet gibi teknolojik araçların okumayı azaltmış olabileceğini belirtiyor. Aradan 20 yıl geçti. Bu yirmi yılda şartlar değişti ve bir Türk Dünyası doğdu. Seyahatler başladı. Bilgi akışı oldu. İnsanlar seyahat ederek Orta Asya coğrafyasını gördüler ve tanıdılar. Bu, onları tarihe yöneltti ve tekrar geçmişe ilgi duyulmaya başlandı. Birtakım yeni yazarlar, hattâ çok farklı mesleklerden olan, çok farklı birikimler taşıyan birtakım yazarlar, Orhun Âbidelerinin zengin dilinden etkilenerek eski Türk tarihine ilgi duydular. Bu merak ve ilgi ile araştırmalar yapıp edebî eserler meydana getirmeye başladılar. Ben bundan sonra bu alanda daha çok eser verileceğine inanıyorum. Bunun örneklerini de görmekteyim.

Kaynakça

Argunşah, H. (1990). "Türk Edebiyatında Tarihî Roman (Türk Tarihi ile İlgili)", İstanbul:

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi.

Atsız, N. (1992). Bozkurtların Ölümü, İstanbul: Baysan Yayınları.

Atsız, N. (1992). Bozkurtlar Diriliyor, İstanbul: Baysan Yayınları.

Demir, Â. (2009). Altay Kapları-Göktürklerin Doğuşu, İstanbul: Kastaş Yayınları.

Demir, Â. (2009). İstemi Kağan'ın Elçisi, İstanbul: Kastaş Yayınları.

Ercilasun, B. (1997). "Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun Orhun Âbideleriyle İlgili Romanı: Gönül

Hanım" (Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi, Tebliğler II: Türk Edebiyatı, İstanbul

Üniversitesi 1985), Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler 1, Ankara: Akçağ Yayınevi.

Kınıkoğlu, M. (2008). Bozkırın Efendisi, İstanbul: Doğan Kitap.

Kozanoğlu, A. Z. (1981). Gültekin, İstanbul: Atlas Kitabevi, 16. baskı.

Kozanoğlu, A. Z. (1978). Kolsuz Kahraman, İstanbul: Atlas Kitabevi, 14. baskı.

Müftüoğlu, A. H. (1971). Gönül Hanım, baskıya hazırlayan Dr. Fethi Tevetoğlu, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1000 Temel Eser.

Tevetoğlu, F. (1986). Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.".
<http://www.turkiyat.hacettepe.edu.tr/kitap/OrhonBildirilerKitabiCilt1.pdf>